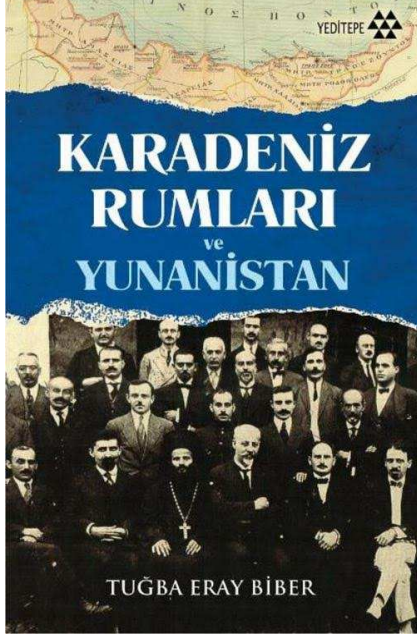

Tuğba Eray Biber, **Karadeniz Rumları ve Yunanistan**, İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2016, XXXIV+315 s., ISBN: 978-605-9787-49-9

Seven ERDOĞAN*

Kitap yazarın titizlikle hazırlanan doktora tez çalışmasının basılı halidir. Kitapta 20. yüzyılın başından itibaren, özellikle Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele yılları üzerinde durularak, Karadeniz bölgesinde yaşayan Rum ahalinin, Fransız İhtilali ile yayılan milliyetçilik akımının etkisiyle 1830 yılında bağımsızlığını kazanan Yunanistan ile de işbirliği halinde bölgede bağımsız bir Rum ya da Pontus devletinin kurulmasını sağlamak üzere gerçekleştirdiği faaliyetler ele alınmaktadır. Bu kapsamda hem karada hem de denizde çetin mücadeleler yürütülmüştür. Kurulması planlanan Rum devletinin sınırları açıkça belirlenmemekle birlikte en geniş tanımıyla Rize'den İstanbul'a kadar uzanan kıyı şeridinde konumlanması planlanmıştır.

Unutulmamalıdır ki Milli Mücadelenin başlamasında Karadeniz bölgesinin ayrı bir önemi bulunmaktadır. Çünkü Milli Mücadelenin lideri Mustafa Kemal Atatürk Sevr Antlaşması hükümlerine dayanarak Birinci Dünya Savaşı'nın galip güçleri tarafından işgal edilmesine engel olmak üzere bölgede barış ve huzuru hâkim kılmak adına 19 Mayıs 1919'da Samsun'a ayak basmıştı. Batılılara ve Yunanlılara göre bölgede yaşayan Rumlar kendilerine kötü muamelede bulunduğu için çeteleşmek zorunda kalmışken; Türkler bunun tam tersini savunuyordu. Zaten Mustafa Kemal Atatürk de bölgeye varmasının ardından çok kısa bir süre sonra bölgede vuku bulan olayların Batılılar ve Yunanlılar tarafından yansıtılan şekilde cereyan etmediğinin farkına varmış ve Türk kurtuluş mücadelesini yürütmek üzere ivedilikle harekete geçilmesinin şart olduğunu anlamıştır.

İlk olarak bölgede gizli çeteler halinde örgütlenen Rumlar bölgenin, Birinci Dünya Savaşı sırasında Ruslar tarafından işgal edilmesinin ardından bu çete faaliyetlerini daha açık bir şekilde yürütmeye ve Müslüman ahaliye yönelik saldırılarda bulunmaya başlamıştır. Rusya bölgedeki hâkimiyetini

* Yrd. Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, ORCID: 0000-0001-9991-2074, seven.erdogan@erdogan.edu.tr.

güçlendirmek ve işgal bölgesini genişletmek adına bölgede yaşayan azınlıklarla işbirliği yapmayı tercih etmiştir. Bölgedeki nüfus dengesini değiştirmek adına söz konusu dönemde özellikle Rusya'da yaşayan Rumların bölgeye göç ettirilmesi faaliyetleri başlamıştır. Bu dönemde Rusya'dan çekinen Yunanistan bölgedeki Rumlar üzerindeki etkisinden bahsetmek bir hayli güçtür.

Bolşevik İhtilalinin ardından Rusya'nın Karadeniz bölgesindeki işgallerine son vermesiyle birlikte özellikle Birinci Dünya Savaşı'nın ertesinde bölge Yunanistan'ın müdahalesine daha açık hale gelmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın galibi Batılı güçler Osmanlı Devleti'ne Sevr Antlaşmasını başta Yunanlar olmak üzere bir takım maşa devletleri Türk halkının başına bela ederek uygulamaya çalışmıştır. Dolayısıyla Birinci Dünya Savaşı sonrası dönemde Yunanistan'ın Karadeniz bölgesinde daha aktif bir rol oynar hale gelmesi söz konusu olmuştur. Yunanistan'ın bu faaliyetleri bölgede yaşayan Rumlar tarafından da içten çıkarılan isyanlar ve taşkınlıklar yoluyla desteklenmiştir. Bununla birlikte kitapta Milli Mücadeleye destek veren ve hain olmayan Rum ahalinin de söz konusu olduğunun da altı çizilmektedir.

İsyancı Rum çetelerinin güçlenmesinde Batılı güçler ve Yunanistan tarafından sağlanan desteklerin önemli payı olmuştur. Kitapta Karadeniz bölgesinde Yunanistan Rum çeteleri tarafından gerçekleştirilen faaliyetlere, başta Osmanlı ardından ise Milli Mücadeleyi yürüten kadrolar tarafından alınan önlemlere ilişkin detaylar ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur. Yunanistan bu dönemde bir yandan Karadeniz'deki gemilerin hareketliliğini engellemeye yönelik faaliyetlerinin yanı sıra Karadeniz liman kentlerini bombalamıştır. Ayrıca yurtdışında bölgede kurulması planlanan Rum devletine destek oluşturmak üzere etkin propaganda faaliyetleri yürütmüştür. Bölgedeki Rumların çetecilik ve casusluk faaliyetleri ve Yunanlılarla işbirliği yapmaları neticesinde hem Birinci Dünya Savaşı hem de Milli Mücadele dönemlerinde zorunlu olarak iç kesimlere göç ettirilmeleri söz konusu olmuştur ve kitap Rumların zorunlu göçlerine ilişkin ayrıntıları da kapsamaktadır. Diğer taraftan göç ettirilen Rumların Birinci Dünya Savaşı'nın ardından bölgeye yeniden göç etmelerinin sağlanmasının da Yunanlılar ve Batılar tarafından bölgenin nüfus dengesini değiştirmek üzere izlenen bir politika olduğuna işaret edilmektedir.

Kitapta Yunanistan'ın Türkiye üzerindeki emellerinin esas noktasının Karadeniz olmadığından ve Batı Anadolu'yu ele geçirmek üzere savaştığı Türk ordusunu bölerek güçsüz hale getirme isteğinden dolayı bölgeyi hedef alan faaliyetler yürüttüğünün de altı çizilmektedir. Zira Karadeniz bölgesi Yunanların kurmayı istedikleri tarihi büyük Yunanistan'ın da bir parçası değildir. Kitapta dikkati çeken bir ayrıntı da bölge Rumlarının örgütlenmesini sağlamak üzere bölgede görevli Hristiyan din adamlarının göstermiş olduğu yoğun çabalara bahse konu din adamlarının ismi dahi verilerek değinilmiş olmasıdır.

Türkiye ve Yunanistan arasında öncelikli olarak dillendirilen başka sorunların varlığına rağmen Pontus Meselesi halen Yunanlılar için kapanma-

yan bir yaradır. Bölgedeki çeteci ve casus Rumların faaliyetlerine son vermek üzere alınan önlemler ve sorumluların İstiklal Mahkemelerinde yargılanarak cezalandırılması Yunan parlamentosu tarafından 1994 yılında soykırım suçu olarak tanınmıştır. Her 19 Mayıs'ta bu sözde soykırımı anmak üzere törenler düzenleyen Yunanistan bu mesnetsiz iddiasının tüm dünyada tanınmasını sağlamak üzere propaganda faaliyetleri de yürütmektedir. Kitabın sonuç bölümünde de işaret edildiği üzere hem Yunanlıların hem de Batılıların Türkiye üzerindeki emelleri hiçbir zaman değişmemiş ve ortadan kalkmamıştır. Hem Yunanlılar hem de Batılılar Birinci Dünya Savaşı sonrasında olduğu gibi hedeflerine ulaşmak için uygun zamanın gelmesini dört gözle beklemektedir. Ülkemize ve özellikle de Karadeniz bölgesine yönelik hain planların günümüzde daha iyi anlaşılması açısından kitap tarihsel bir döneme ışık tutarak bir rehberlik vazifesi yerine getirmektedir.

Türkiye ve Yunanistan arasında gelecek dönemde daha fazla tartışılır hale gelmesi muhtemel olan Pontos meselesine ilişkin bilgilerin güncellenmesi ve konunun gündemde yeniden kendine yer bulması açısından kitap önemli bir bilimsel katkıdır. Hem Türk hem de Yunan iddialarına tarafsız şekilde yer veren kitap, bu zamana kadar yanlı bir tutum içinde olan ve özellikle Türkiye üzerinde baskı unsuru oluşturmak üzere kullanılan kaynaklara iyi bir yanıt niteliğindedir. 20. yüzyıl sonrası Karadeniz tarihi çalışmaları açısından bir hazine niteliğinde kabul edilebilecek olan kitap, bölge tarihine ilgi duyan her tür okuyucunun da kolayca anlayabileceği türden bir eserdir.